

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziesiąta izba)

z dnia 30 marca 2023 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Przepisy dotyczące prawa spadkowego – Rozporządzenie (UE) nr 650/2012 – Artykuł 13 – Oświadczenie o odrzuceniu spadku przez spadkobiercę złożone przed sądem państwa członkowskiego miejsca jego zwykłego pobytu – Późniejsze zarejestrowanie, na wniosek innego spadkobiercy, tego oświadczenia w rejestrze innego państwa członkowskiego

W sprawie C-651/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria) postanowieniem z dnia 25 października 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w tym samym dniu, w postępowaniu:

M.Ya.M.,

TRYBUNAŁ (dziesiąta izba),

w składzie: M. Ilešič (sprawozdawca), pełniący obowiązki prezesa izby, I. Jarukaitis i Z. Csehi, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Komisji Europejskiej – W. Wils i I. Zaloguin, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 10 listopada 2022 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: bułgarski.

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012, L 201, s. 107; sprostowania: Dz.U. 2012, L 344, s. 3; Dz.U. 2013, L 60, s. 140; Dz.U. 2019, L 243, s. 9).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania wszczętego przez M.Ya.M., jako spadkobiercy, w przedmiocie wniosku o wpisanie oświadczenia o odrzuceniu spadku do rejestru innego państwa członkowskiego, złożonego przez innego spadkobiercę przed sądem państwa członkowskiego jego zwykłego pobytu.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 7, 23, 32 i 67 rozporządzenia nr 650/2012 stanowią:
 - „(7) Należy ułatwić prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego poprzez usuwanie przeszkód w swobodnym przepływie osób, które napotykają obecnie trudności w wykonywaniu przysługujących im praw w zakresie spraw spadkowych mających skutki transgraniczne. W europejskiej przestrzeni sprawiedliwości obywatele muszą być w stanie uregulować zawczasu swoje sprawy spadkowe. Prawa spadkobierców i zapisobierców, innych osób bliskich zmarłemu oraz wierzycieli spadkowych muszą zostać zagwarantowane w sposób skuteczny.
 - [...]
 - (23) W świetle rosnącej mobilności obywateli oraz z myślą o zapewnieniu należytego działania wymiaru sprawiedliwości w Unii [Europejskiej] i o zapewnieniu rzeczywistego łącznika między daną sprawą spadkową a państwem członkowskim, w którym sprawowana jest jurysdykcja, w niniejszym rozporządzeniu należy przewidzieć, że do celów ustalenia zarówno jurysdykcji jak i prawa właściwego ogólnym łącznikiem powinno być miejsce zwykłego pobytu zmarłego w chwili śmierci. [...]
 - [...]
 - (32) Aby ułatwić życie spadkobiercom i zapisobiercom mającym miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim innym niż to, w którym dana sprawa spadkowa jest lub będzie rozpatrywana, niniejsze rozporządzenie powinno umożliwić każdej osobie – uprawnionej na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia do złożenia oświadczeń dotyczących przyjęcia lub odrzucenia spadku, zapisu lub udziału obowiązkowego, lub dotyczących ograniczenia odpowiedzialności tej osoby za długi spadkowe – złożenie takich oświadczeń w formie przewidzianej prawem państwa członkowskiego zwykłego pobytu tej osoby przed sądami tego państwa członkowskiego. Nie powinno to uniemożliwiać składania takich oświadczeń w tym państwie członkowskim przed innymi organami, które są właściwe do przyjmowania oświadczeń na mocy prawa krajowego. Osoby, które decydują się skorzystać

z możliwości złożenia oświadczenia w państwie członkowskim ich zwykłego pobytu, powinny same poinformować sąd lub organ rozpatrujący lub mający rozpatrywać daną sprawę spadkową o istnieniu takich oświadczeń w terminie określonym przez prawo właściwe dla dziedziczenia.

[...]

- (67) Szybkie, łatwe i skuteczne załatwienie sprawy spadkowej mającej skutki transgraniczne w Unii wymaga, by spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów lub zarządcy spadku mogli łatwo wykazać swój status lub prawa i uprawnienia w innym państwie członkowskim, na przykład w państwie członkowskim, w którym znajduje się majątek spadkowy. [...]”.
- 4 Rozdział II tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja”, obejmuje w szczególności jego art. 4 i 13.
- 5 Artykuł 4 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna”, przewiduje:
„Sądy państwa członkowskiego, w którym zmarły miał swoje miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci, mają jurysdykcję do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku”.
- 6 Artykuł 13 tego samego rozporządzenia, zatytułowany „Przyjęcie lub odrzucenie spadku, zapisu lub udziału obowiązkowego”, stanowi:
„Oprócz sądu mającego jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, sądy w państwie członkowskim zwykłego pobytu każdej osoby, która na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia może złożyć przed sądem oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, zapisu lub udziału obowiązkowego lub oświadczenie mające na celu ograniczenie odpowiedzialności danej osoby za długi spadkowe, mają jurysdykcję do przyjęcia takich oświadczeń, w przypadkach gdy na mocy prawa tego państwa członkowskiego takie oświadczenia mogą być złożone przed sądem”.
- 7 Rozdział III rozporządzenia nr 650/2012, zatytułowany „Prawo właściwe”, obejmuje w szczególności art. 21 i 22 tego rozporządzenia.
- 8 Artykuł 21 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zasada ogólna”, przewiduje w ust. 1:
„Jeżeli przepisy niniejszego rozporządzenia nie stanowią inaczej, prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci”.
- 9 Artykuł 22 tego rozporządzenia, zatytułowany „Wybór prawa”, przewiduje w ust. 1:
„Każdy może dokonać wyboru prawa państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci, jako prawa, któremu podlega ogół spraw dotyczących jego spadku”.

Prawo bułgarskie

- 10 Zakon za nasledstvo (ustawa o dziedziczeniu, DV nr 22 z dnia 29 stycznia 1949 r.), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwana dalej „ustawą o dziedziczeniu”), przewiduje w art. 48, że spadek nabywa się poprzez jego przyjęcie i że przyjęcie wywołuje skutek z chwilą otwarcia spadku.
- 11 Zgodnie z art. 49 ust. 1 tej ustawy przyjęcie może nastąpić poprzez oświadczenie na piśmie skierowane do rayonen sad (sądu rejonowego, Bułgaria), w którego rejonie otwarto spadek, i w tym wypadku przyjęcie rejestruje się w wyodrębnionym w tym celu rejestrze. W takim przypadku przyjęcie wpisuje się do rejestru przeznaczonego do tego celu.
- 12 Zgodnie z art. 51 ust. 1 rzeczony ustawy, na wniosek każdej zainteresowanej osoby rayonen sad (sąd rejonowy), po wezwaniu osoby uprawnionej do dziedziczenia, określa termin, w którym powinna ona złożyć oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Wspomniany art. 51 ust. 2 stanowi, że jeśli w określonym terminie spadkobierca nie udzieli odpowiedzi, traci on uprawnienie do przyjęcia spadku. Zgodnie ze wspomnianym art. 51 ust. 3 oświadczenie spadkobiercy wpisuje się do rejestru, o którym mowa w art. 49 ust. 1 tej ustawy.
- 13 Na mocy art. 52 ustawy o dziedziczeniu odrzucenie spadku następuje w trybie określonym w art. 49 ust. 1 tej ustawy i jest wpisywane do rejestru w tym samym trybie.
- 14 Artykuł 26 ust. 1 Grazhdanski protsesualen kodeks (kodeksu postępowania cywilnego, DV nr 59 z dnia 20 lipca 2007 r.), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwany dalej „kodeksem postępowania cywilnego”), stanowi, że stronami w sprawach cywilnych są osoby, w imieniu których i przeciwko którym prowadzi się sprawę. Wspomniany art. 26 ust. 2 stanowi, że z wyjątkiem określonych w ustawie wypadków nikt nie może dochodzić w swoim imieniu cudzych praw przed sądem.
- 15 Zgodnie z art. 531 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego postępowanie nieprocesowe wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanej osoby.
- 16 Zgodnie z art. 533 tego kodeksu sąd powinien zbadać z urzędu, czy istnieją przesłanki do wydania żądanego orzeczenia. Może on z własnej inicjatywy gromadzić dowody i uwzględnić okoliczności faktyczne, których nie wskazał wnioskodawca.
- 17 Pravilnik za administratsiata v sadilishtata (rozporządzenie w sprawie administracji w sądach, DV nr 68 z dnia 22 sierpnia 2017 r.), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, stanowi w art. 39 ust. 1 pkt 11:

„W sekretariacie sądowym prowadzi się, w formie elektronicznej lub papierowej, następujące rejestry:

[...]

11. rejestr, w którym wskazuje się oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 18 Wnioskodawca w postępowaniu głównym, M.Ya.M., będący obywatelem bułgarskim, oświadcza, że jest spadkobiercą swojej babki M.T.G., która była obywatelką bułgarską, zmarłą w Grecji w dniu 29 marca 2019 r.
- 19 Wnioskodawca w postępowaniu głównym wystąpił do Sofijski rayonen sad (sądu rejonowego w Sofii, Bułgaria), będącego sądem odsyłającym, z wnioskiem o zarejestrowanie oświadczenia o odrzuceniu spadku złożonego przez innego spadkobiercę, mianowicie małżonka zmarłej. Przedstawił on poświadczenie spadkowe sporządzone przez organy bułgarskie, zgodnie z którym zmarła pozostawiła jako spadkobierców swojego małżonka H.H., obywatela greckiego, swoją córkę I.M.N. i wnioskodawcę w postępowaniu głównym.
- 20 W ramach tego postępowania ten ostatni przedstawił protokół sporządzony przez Eirinodikeio Athinon (sąd pokoju w Atenach, Grecja), w którym wskazano, że małżonek zmarłej stawił się przed tym sądem w dniu 28 czerwca 2019 r. i złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po niej. Ponadto zgodnie z twierdzeniami znajdującymi się w jego wniosku małżonek zmarłej miał oświadczyć, że jej ostatnie miejsce zwykłego pobytu znajdowało się w Grecji.
- 21 Sąd odsyłający wskazuje jednak, że nie zostało przed nim sprecyzowane, gdzie znajdowało się ostatnie miejsce zwykłego pobytu zmarłej i że będzie mógł zebrać informacje w tym przedmiocie dopiero po ustaleniu swojej właściwości w celu zarejestrowania oświadczenia o odrzuceniu spadku złożonego uprzednio przed sądem państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu spadkobiercy, który odrzuca spadek.
- 22 Ponadto z postanowienia odsyłającego wynika, że wnioskodawca w postępowaniu głównym nie działa w charakterze pełnomocnika małżonka zmarłej, lecz oświadcza, że ma interes prawny w zarejestrowaniu oświadczenia o odrzuceniu spadku, ponieważ jest innym spadkobiercą powołanym do dziedziczenia w tej samej kolejności, a zarejestrowanie tego oświadczenia o odrzuceniu spadku skutkowałoby podwyższeniem jego udziału spadkowego.
- 23 W tych okolicznościach sąd odsyłający zastanawia się, czy takie oświadczenie należy zarejestrować również w sądzie ogólnie właściwym do orzekania w przedmiocie ogółu spraw dotyczących spadku, ponieważ oświadczenie to zostało przyjęte przez właściwy sąd zgodnie z art. 13 rozporządzenia nr 650/2012. Ponadto sąd ten zastanawia się nad możliwością wpisania oświadczenia o odrzuceniu spadku złożonego przez jednego ze spadkobierców na wniosek innego spadkobiercy.
- 24 Zdaniem sądu odsyłającego art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 może powodować konflikt jurysdykcyjny, ponieważ zgodnie z ogólnymi przepisami tego rozporządzenia jurysdykcję określa się nie według miejsca zwykłego pobytu spadkobiercy, lecz miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy. O ile sądem mającym jurysdykcję do orzekania w sprawach spadkowych jest co do zasady sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, o tyle sądowi temu mogą jednak nie być znane zarejestrowane oświadczenia o odrzuceniu lub przyjęciu spadku złożone przez spadkobierców przed sądem państwa członkowskiego ich miejsca zwykłego pobytu.

- 25 Tym samym rozporządzenie nr 650/2012 tworzy lukę prawną, przewidując konkurencyjną jurysdykcję sądów różnych państw członkowskich, a mianowicie sądu państwa członkowskiego ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy oraz sądu państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu spadkobierców, nie nakładając jednak na ten ostatni sąd obowiązku poinformowania pierwszego sądu o istnieniu takich oświadczeń.
- 26 W tym względzie sąd odsyłający zauważa, że brak takiego obowiązku informowania nie odpowiada koncepcji bułgarskiego prawodawcy i krajowemu orzecznictwu, zgodnie z którym wszystkie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku są rejestrowane w jednym miejscu i w jednym rejestrze sądowym, z którego można otrzymywać odpowiednie odpisy. Koncepcja ta służy zagwarantowaniu pewności prawa, która w niniejszym przypadku wynika z możliwości przechowywania w jednym miejscu wszystkich danych dotyczących przyjęcia lub odrzucenia spadku.
- 27 W zakresie, w jakim taki obowiązek informowania nie jest wyraźnie przewidziany w rozporządzeniu nr 650/2012, sąd odsyłający zastanawia się nad charakterem toczącego się przed nim postępowania, w ramach którego wnioskodawca w postępowaniu głównym domaga się zarejestrowania nie własnego odrzucenia spadku po zmarłej, lecz odrzucenia spadku innego spadkobiercy. Postępowanie takie nie jest zaś przewidziane w prawie bułgarskim. Zasada, że każdy samodzielnie broni swoich praw przed sądem, nie pozwala na zarejestrowanie oświadczeń innych osób do rejestru oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.
- 28 Z tego względu sąd ten zastanawia się w pierwszej kolejności, czy art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 w sposób dorozumiany zakazuje, by oświadczenie o odrzuceniu spadku zarejestrowane w państwie członkowskim miejsca zwykłego pobytu spadkobiercy zostało następnie zarejestrowane przez sąd innego państwa członkowskiego, to znaczy państwa, w którym zmarły miał mieć miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci.
- 29 W tym względzie wspomniany sąd wskazuje, że skłania się ku rozwiązaniu polegającemu na dopuszczeniu zarejestrowania różnych oświadczeń o odrzuceniu spadku w różnych państwach członkowskich. Sąd ów zauważa, że rozwiązanie to nie wpływa znacząco na pewność prawa, ponieważ z jednej strony systemy prawne państw członkowskich przewidują zasady w wypadku istnienia szeregu kolejnych oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku oraz z drugiej strony w wypadku sprawy dotyczącej spadku sąd, do którego wniesiono wniosek, może ocenić skutek prawny tych oświadczeń według dat, w których zostały one złożone.
- 30 W drugiej kolejności sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, która osoba może zażądać, po tym jak oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zostało zarejestrowane w jednym państwie członkowskim, późniejszego zarejestrowania tego oświadczenia w innym państwie członkowskim. Kwestia ta jest istotna, ponieważ w bułgarskim prawie procesowym nie uregulowano możliwości zarejestrowania w bułgarskim sądzie takiego oświadczenia już zarejestrowanego w innym państwie członkowskim. Złożenie takiego oświadczenia dopuszczalne jest wyłącznie osobiście przez danego spadkobiercę. Wobec tego powstaje pytanie, czy spadkobierca może wnieść o zarejestrowanie w państwie członkowskim, w którym miało znajdować się miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy oświadczenia o odrzuceniu rozpatrywanego spadku, które zostało złożone przez innego spadkobiercę i zarejestrowane w państwie członkowskim miejsca zwykłego pobytu tego ostatniego, gdy nie jest to wyraźnie przewidziane przez prawo pierwszego państwa członkowskiego.

- 31 Zdaniem sądu odsyłającego skuteczne stosowanie art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 zgodne z celem tego przepisu, wskazanym w motywie 32 tego rozporządzenia, czyli by przyjęcie lub odrzucenie spadku nie wymagało podróżowania spadkobiercy do państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy lub zatrudniania przedstawiciela procesowego w celu złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, wymaga, by każdy spadkobierca mógł wnieść o zarejestrowanie wcześniej złożonego w innym państwie członkowskim oświadczenia o odrzuceniu spadku. W niniejszej sprawie umożliwiłoby to wyłączenie stosowania bułgarskiego prawa procesowego ze względu na konieczność wyłączenia zasady autonomii procesowej państw członkowskich, tak aby zapewnić skuteczne stosowanie wspomnianego art. 13.
- 32 Natomiast gdyby zarejestrowanie oświadczenia o odrzuceniu spadku było możliwe zarówno w państwie członkowskim miejsca zwykłego pobytu danego spadkobiercy, jak i w miejscu zwykłego pobytu zmarłego w chwili jego śmierci, jednakże wyłącznie pod warunkiem że spadkobierca ten osobiście o to wniesie, okoliczność ta skutkowałaby pozbawieniem znaczenia art. 13 rozporządzenia nr 650/2012.
- 33 Sąd odsyłający dodaje w tym względzie, że w rozporządzeniu nr 650/2012 występuje luka, ponieważ nie nakłada ono na sąd, który jest właściwy jedynie do odebrania oświadczeń o odrzuceniu spadku, obowiązku poinformowania sądu mającego ogólną jurysdykcję do orzekania w całym postępowaniu spadkowym o istnieniu takiego oświadczenia. Z tego względu i aby uniknąć konfliktów między spadkobiercami, a także uwzględnić wolę spadkobiercy odrzucającego spadek, każdy ze spadkobierców powinien być upoważniony do zarejestrowania tej woli w rejestrach państwa członkowskiego ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy.
- 34 W tych okolicznościach Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 13 rozporządzenia [nr 650/2012] rozpatrywany w związku z zasadą ochrony pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że nie dopuszcza on – po tym gdy spadkobierca wniósł przed sądem państwa swojego miejsca zwykłego pobytu o zarejestrowanie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy, który miał w dacie śmierci miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim – żądania przez innego spadkobiercę dokonania następnie w tym ostatnim państwie późniejszego zarejestrowania złożonego oświadczenia o odrzuceniu lub przyjęciu spadku?
- 2) Jeśli na pytanie pierwsze udzielona zostanie odpowiedź, że późniejsze zarejestrowanie jest dopuszczalne, czy art. 13 rozporządzenia [nr 650/2012] w związku z zasadą ochrony pewności prawa i skutecznego stosowania prawa Unii oraz obowiązkiem współpracy między państwami [członkowskimi] określonym w art. 4 ust. 3 [TUE] należy interpretować w ten sposób, że dopuszczają one żądanie zarejestrowania złożonego przez spadkobiercę w państwie [członkowskim] jego miejsca zwykłego pobytu oświadczenia o odrzuceniu spadku po wspólnym spadkodawcy, przez innego spadkobiercę, który przebywał w państwie miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy w chwili śmierci – pomimo że prawo procesowe tego ostatniego państwa nie dopuszcza możliwości żądania zarejestrowania oświadczenia o odrzuceniu spadku w cudzym imieniu?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 35 Na wstępie należy zauważyć, że z postanowienia odsyłającego wynika, iż zgodnie z informacjami przekazanymi przez małżonka zmarłej ostatnie miejsce jej zwykłego pobytu znajdowało się w Grecji. Oznaczałoby to, że jurysdykcję do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku mają sądy greckie, a prawem właściwym byłoby co do zasady prawo greckie, chyba że zgodnie z art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012 zmarła wybrała jako prawo właściwe dla dziedziczenia prawo państwa członkowskiego, którego obywatelstwo posiadała, czyli prawo bułgarskie.
- 36 Sąd odsyłający wskazuje jednak, że nie dysponuje dokładnymi informacjami na temat ostatniego miejsca zwykłego pobytu zmarłej i że w celu uzyskania takich informacji będzie musiał najpierw ustalić swoją jurysdykcję w celu zarejestrowania oświadczenia o odrzuceniu spadku dokonanego przed sądem państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu spadkobiercy odrzucającego spadek.
- 37 Nie wydaje się zatem, aby w niniejszej sprawie można było ustalić w sposób oczywisty państwo członkowskie, którego sądy posiadają jurysdykcję ogólną na podstawie art. 4 rozporządzenia nr 650/2012. Tymczasem, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 39 opinii, gdyby okazało się, że ostatnie miejsce zwykłego pobytu zmarłej znajdowało się w Grecji, to na sądach tego państwa członkowskiego spoczywałby na mocy tego przepisu obowiązek orzekania we wszystkich kwestiach związanych z rozpatrywanym spadkiem, przy czym sąd odsyłający byłby właściwy jedynie do przyjmowania ewentualnych oświadczeń na podstawie art. 13 tego rozporządzenia jako sąd państwa członkowskiego zwykłego pobytu spadkobiercy.
- 38 W świetle tych rozważań do sądu odsyłającego należy ustalenie w pierwszej kolejności miejsca zwykłego pobytu zmarłej, przed dokonaniem oceny warunków zarejestrowania na wniosek spadkobiercy oświadczenia o odrzuceniu spadku, złożonego przez innego spadkobiercę w państwie członkowskim jej zwykłego pobytu.
- 39 W tym względzie, gdyby okazało się, że przepisy prawa bułgarskiego uniemożliwiają sądowi odsyłającemu badanie jego jurysdykcji do orzekania w danej sprawie spadkowej, sąd ten powinien je pominąć. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału sąd krajowy, stosując w ramach swojej właściwości przepisy prawa Unii, ma obowiązek zapewnić pełną skuteczność tych przepisów, odmawiając w razie potrzeby z urzędu zastosowania wszelkich sprzecznych z nimi przepisów krajowych (zob. podobnie wyrok z dnia 26 lutego 2013 r., Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

Co do istoty

- 40 Poprzez swoje pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 stoi na przeszkodzie temu, aby w sytuacji, gdy spadkobierca zarejestrował w sądzie państwa członkowskiego swojego miejsca zwykłego pobytu oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy, który w chwili śmierci miał miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim, inny spadkobierca mógł wystąpić o późniejsze zarejestrowanie tego oświadczenia we właściwym sądzie w tym ostatnim państwie członkowskim.

- 41 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału względy zarówno jednolitego stosowania prawa Unii, jak i zasady równości wskazują na to, że treści przepisu prawa Unii, który nie zawiera wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich dla określenia swego znaczenia i zakresu, należy zwykle nadać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię, którą należy ustalić, uwzględniając nie tylko brzmienie, ale również kontekst przepisu i cel danego uregulowania [wyrok z dnia 2 czerwca 2022 r., T.N. i N.N. (Oświadczenie o odrzuceniu spadku), C-617/20, EU:C:2022:426, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 42 Co się tyczy w pierwszej kolejności brzmienia art. 13 rozporządzenia nr 650/2012, należy przypomnieć, że zgodnie z tym przepisem oprócz sądu mającego jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej zgodnie ze wspomnianym rozporządzeniem sądy w państwie członkowskim zwykłego pobytu każdej osoby, która na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia może złożyć przed sądem oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, zapisu lub udziału obowiązkowego lub oświadczenie mające na celu ograniczenie odpowiedzialności danej osoby za długi spadkowe, mają jurysdykcję do odebrania takich oświadczeń.
- 43 Co się tyczy w drugiej kolejności kontekstu art. 13 rozporządzenia nr 650/2012, należy przypomnieć, że artykuł ten znajduje się w rozdziale II tego rozporządzenia, który reguluje wszystkie podstawy jurysdykcji w sprawach spadkowych. Ów art. 13 przewiduje zatem alternatywną jurysdykcję mającą na celu umożliwienie spadkobiercom, którzy nie mają miejsca zwykłego pobytu w państwie członkowskim, którego sądy mają jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej, zgodnie z ogólnymi zasadami zawartymi w art. 4–11 rozporządzenia nr 650/2012, złożenia oświadczeń dotyczących przyjęcia spadku lub jego odrzucenia przed sądem państwa członkowskiego, w którym mają oni miejsce zwykłego pobytu [wyrok z dnia 2 czerwca 2022 r., T.N. i N.N. (Oświadczenie o odrzuceniu spadku), C-617/20, EU:C:2022:426, pkt 37].
- 44 Co się tyczy w trzeciej kolejności celów realizowanych przez rozporządzenie nr 650/2012, należy przypomnieć, że zgodnie z jego motywem 7 zmierza ono do ułatwienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego poprzez usuwanie przeszkód w swobodnym przepływie osób, które pragną wykonywać przysługujące im prawa w zakresie spraw spadkowych transgranicznych. W szczególności w europejskiej przestrzeni sprawiedliwości prawa spadkobierców i zapisobierców, innych osób bliskich zmarłemu oraz wierzycieli spadkowych muszą zostać zagwarantowane w sposób skuteczny [zob. podobnie wyrok z dnia 2 czerwca 2022 r., T.N. i N.N. (Oświadczenie o odrzuceniu spadku), C-617/20, EU:C:2022:426, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 45 W kwestii tej Trybunał orzekł już, że art. 13 rozporządzenia nr 650/2012, interpretowany w świetle jego motywu 32, zgodnie z którym celem tego przepisu jest ułatwienie życia spadkobiercom i zapisobiercom mającym miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim innym niż to, w którym sprawa spadkowa jest lub będzie rozpatrywana, ma na celu uproszczenie działań spadkobierców i zapisobierców poprzez ustanowienie odstępstwa od ustanowionych w art. 4–11 tego rozporządzenia przepisów regulujących jurysdykcję [zob. podobnie wyrok z dnia 2 czerwca 2022 r., T.N. i N.N. (Oświadczenie o odrzuceniu spadku), C-617/20, EU:C:2022:426, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 46 Jeżeli chodzi w szczególności o kwestię powiadomienia sądu mającego jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej o oświadczeniach dotyczących przyjęcia lub odrzucenia spadku, należy zauważyć, że z ostatniego zdania motywu 32 rozporządzenia nr 650/2012 wynika, że „[o]soby, które decydują się skorzystać z możliwości złożenia oświadczenia w państwie członkowskim ich

zwykłego pobytu, powinny same poinformować sąd lub organ rozpatrujący lub mający rozpatrywać daną sprawę spadkową o istnieniu takich oświadczeń w terminie określonym przez prawo właściwe dla dziedziczenia”.

- 47 Ostatnie zdanie motywu 32 sugeruje na pierwszy rzut oka, że zdaniem prawodawcy Unii oświadczenie o odrzuceniu spadku złożone przed sądem państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu spadkobiercy odrzucającego spadek musi zostać podane do wiadomości sądu mającego jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej. Należy jednak stwierdzić, że art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 nie przewiduje mechanizmu przekazywania takich oświadczeń przez sąd państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu spadkobiercy odrzucającemu spadek, sądowi mającemu jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej. Wspomniany motyw 32 zakłada jednak, że osoby, które skorzystały z możliwości złożenia takich oświadczeń w państwie członkowskim ich miejsca zwykłego pobytu, będą ponosiły odpowiedzialność za poinformowanie o istnieniu tych oświadczeń organów właściwych w sprawach spadkowych [zob. podobnie wyrok z dnia 2 czerwca 2022 r., T.N. i N.N. (Oświadczenie o odrzuceniu spadku), C-617/20, EU:C:2022:426, pkt 47].
- 48 W tym względzie, o ile prawdą jest, że spadkobierca odrzucający spadek ma interes w poinformowaniu sądu mającego jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej o istnieniu takiego oświadczenia, aby uniknąć sytuacji, w której sąd ten wyda orzeczenie merytorycznie błędne i sprzeczne z jego wolą, o tyle przepisy rozporządzenia nr 650/2012 nie nakładają na niego wiążącego obowiązku w tym względzie. W związku z tym nie można uznać, że spadkobierca odrzucający spadek musi zawsze sam poinformować wspomniany sąd o istnieniu tego oświadczenia.
- 49 W tych okolicznościach należy dokonać szerokiej wykładni w odniesieniu do przekazywania oświadczeń złożonych zgodnie z art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 sądowi właściwemu do orzekania w danej sprawie spadkowej. Celem tego przekazania jest bowiem umożliwienie temu sądowi powzięcia wiadomości o istnieniu takiego oświadczenia i uwzględnienia go przy rozstrzygnięciu sprawy spadkowej. Nie ma w tym względzie znaczenia sposób, w jaki oświadczenie to zostało podane do wiadomości wspomnianego sądu.
- 50 Rozporządzenie nr 650/2012 nie stoi na przeszkodzie temu, aby w sytuacji, gdy spadkobierca zarejestrował przed sądem państwa członkowskiego swojego miejsca zwykłego pobytu oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy, który w chwili śmierci miał miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim, inny spadkobierca mógł wystąpić o późniejsze zarejestrowanie tego oświadczenia we właściwym sądzie w tym ostatnim państwie członkowskim. Należy uznać, że spadkobierca, który może skorzystać z takiego oświadczenia, powinien w celu ułatwienia tej rozstrzygnięcia sprawy spadkowej mieć możliwość poinformowania sądu mającego jurysdykcję do orzekania w tej sprawie spadkowej o istnieniu tego oświadczenia, jeżeli spadkobierca odrzucający spadek sam tego nie uczynił.
- 51 Taką wykładnię potwierdzają wymienione w pkt 44 niniejszego wyroku cele realizowane przez rozporządzenie nr 650/2012, polegające w szczególności na usunięciu przeszkód w swobodnym przepływie osób, które chcą wykonywać swoje prawa w kontekście dziedziczenia mającego skutki transgraniczne.

- 52 Należy podkreślić w tym względzie, że poinformowanie sądu mającego jurysdykcję do orzekania w sprawie spadkowej o istnieniu oświadczenia o odrzuceniu tego spadku złożonego przez spadkobiercę przed sądem państwa członkowskiego jego zwykłego pobytu, w rozumieniu art. 13 rozporządzenia nr 650/2012, nie stanowi oświadczenia złożonego w imieniu osoby trzeciej, lecz jedynie doręczenie tego oświadczenia o odrzuceniu temu pierwszemu sądowi.
- 53 Ponadto okoliczność, że ustawodawstwo państwa członkowskiego, takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, przewiduje wpisanie wspomnianego oświadczenia o odrzuceniu do rejestru sądowego, aby wszystkie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku były skoncentrowane w tym samym miejscu i w jednym rejestrze sądowym, z którego można by przeprowadzić odpowiednie poszukiwania, jest w tym względzie bez znaczenia.
- 54 Ponadto w zakresie, w jakim sąd odsyłający wskazuje, że prawo bułgarskie nie pozwala na wpisanie oświadczeń innych osób do rejestru oświadczeń o przyjęciu i odrzuceniu spadku, należy stwierdzić, w świetle orzecznictwa Trybunału przypomnianego w pkt 39 niniejszego wyroku, że do sądu tego należy zapewnienie pełnej skuteczności art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 poprzez przyjęcie, że oświadczenie o odrzuceniu spadku rozpatrywane w postępowaniu głównym zostanie mu przekazane przez spadkobiercę innego niż ten, który złożył to oświadczenie w państwie członkowskim jego zwykłego pobytu, i odstąpienie w razie potrzeby od stosowania wszelkich sprzecznych z nim przepisów prawa krajowego.
- 55 W świetle całości powyższych rozważań na przedstawione pytania należy odpowiedzieć, że art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, aby w sytuacji, gdy spadkobierca zarejestrował przed sądem państwa członkowskiego swojego miejsca zwykłego pobytu oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy, który w chwili śmierci miał miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim, inny spadkobierca mógł wystąpić o późniejsze zarejestrowanie tego oświadczenia we właściwym sądzie w tym ostatnim państwie członkowskim.

W przedmiocie kosztów

- 56 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziesiąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego

należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoi on na przeszkodzie temu, aby w sytuacji, gdy spadkobierca zarejestrował przed sądem państwa członkowskiego swojego miejsca zwykłego pobytu oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy, który w chwili śmierci miał miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim, inny spadkobierca mógł wystąpić o późniejsze

zarejestrowanie tego oświadczenia we właściwym sądzie w tym ostatnim państwie członkowskim.

Podpisy